

**IJTIMOYIY TARMOQLARDA DINIY AXBOROT IST'EMOLI
MADANIYATINI TARBIYALASHNING ZARURATI.***Ilmiy raxbar: Samatov.X**Narziyev ilhom**TATU Samarqand Filiali Kampyuter Injenering**Fakulteti KI23-04 guruhj talabasi*

Annotatsiya: Mazkur maqola ijtimoiy tarmoqlardan qanday foydalanish haqida fikr yuritilgan. Ularning foydalanishining eng katta afzalliklari jamiyatga aloqaga olish, ma'lumot almashish, yangiliklardan xabardor bo'lish va dunyo bo'ylab o'z fikr-mulohazalarni bo'lish imkoniyatini ta'minlashidir.

Abstract: This article discusses how to use social networks. The biggest benefits of their use are providing the community with the ability to communicate, share information, stay up-to-date and share their opinions around the world.

Аннотация: В данной статье рассматривается, как пользоваться социальными сетями. Самым большим преимуществом их использования является предоставление сообществу возможности общаться, обмениваться информацией, оставаться в курсе событий и делиться своим мнением по всему миру.

Kalit so'zlar: global, tanqid, din, internet, axborot, madaniyat, tarmoq, media, content, platforma.

Internet fan-texnika taraqqiyoti natijasi, madaniyat evolyusiyasining hosilasi hisoblanadi. Hozirgi kunda hayotimizni internetsiz tasavvur qilish juda mushkul. Ayniqsa, yoshlar hayotida global tarmoqning o'rni tobora oshib bormoqda. Internet dunyoning turli nuqtalarida yashovchi odamlarning ozaro muloqotini hamda axborot almashinuvini mukammal darajada osonlashtirdi. Statistik ma'lumotlarga ko'ra, dunyo bo'yicha internetdan eng kop foydalanuvchilar aynan 21 dan 30 yoshgacha bolgan yoshlar hisoblanar ekan.

Yurtimizda ham Internet tizimi rivojlanib, undan foydalanuvchilar safi jadal sur'atlar bilan kengayib bormoqda. Songgi on yilda global tarmoqdan foydalanuvchilar on barobarga oshgan. Tarmoq prqali axborot izlash, qabul qilish, uzatishning juda qulay va ommabopligi undan foydalanuvchilar sonining tobora ortib borishini ta'minlamoqda. Mamlakatimizda 2007 yilda internetdan foydalanuvchilar soni (mobil internet foydalanuvchilari bilan qoshib hisoblaganda) bir millionni tashkil etgan bolsa, 2016 yil yakunida bu ko'rsatkich o'n ikki milliondan oshdi. Internet yoshlar ongi va hissiyotlariga, tafakkur tarziga, xulq-atvorlariga tasir korsatishda katta imkoniyatlarga ega. Internetning bugungi kundagi rivoji yoshlarga g'oyaviy tasir otkazishning miqyosi

va ko'lamining keskin darajada osishiga olib keldi.

Globalashuvning ijobiy va salbiy tomonlari bo'lgani kabi, internet tarmog'i ham shunday xususiyatlarga ega ekanini unutmash zarur. Albatta, global tarmoq - ulkan resurs. Biroq, bu resursdan kim va qanday maqsadlarda foydalanishi ham juda jiddiy masalalar sirasiga kiradi. Xususan, ma'lumotlarda keltirilishicha, bugungi kunga kelib, internet tarmog'ida ma'naviy axloqiy tubanlikni targ'ib etuvchi sahifalarning soni bir necha yuz millionni tashkil etgan.

Ijtimoiy tarmoq — bu qiziqishlari o'xshash yoki oflayn aloqaga ega bo'lgan odamlar o'rtasida muloqot qilish, tanishish, ijtimoiy munosabatlar yaratish uchun, shuningdek, ko'ngilochar (musiq va filmlar) va ish maqsadlarida ishlatiladigan onlayn platforma.

Ijtimoiy tarmoqlar bizning hayotimizga qanday ta'sir qiladi. Ijtimoiy media platformalari bizning bir-biriga bog'langan dunyomizning yurak urishiga aylandi. Turli xil kelib chiqishi va yosh guruhlarini qamrab olgan milliardlab odamlar ushbu platformalarni hayotlarining ajralmas qismi sifatida qabul qilishdi. Quyida o'rtacha odam va ularning ijtimoiy tarmoqlardan har kuni foydalanishi bo'yicha 2023 yilgi yangilangan statistik ma'lumotlar keltirilgan:

Ijtimoiy tarmoq foydalanuvchilari soni: Dunyo bo'ylab 4.8 milliard ijtimoiy tarmoq foydalanuvchisi bor, bu dunyo aholisining 59.9 foizini va barcha internet foydalanuvchilarining 92.7 foizini tashkil qiladi.

Ijtimoiy tarmoqlarda o'rtacha kunlik vaqt: O'rtacha odam kuniga 2 soat 24 daqiqa vaqt sarflaydi.

Eng ko'p foydalaniladigan ijtimoiy tarmoqlar: Eng ko'p ishlatiladigan ijtimoiy media platformalari - Facebook, YouTube, WhatsApp va Instagram. Ijtimoiy tarmoqlardan eng ko'p foydalanadigan yosh guruhlar: Ijtimoiy tarmoqlardan eng ko'p foydalanadigan yosh guruhi 18-29 yosh. Ijtimoiy tarmoqlardan eng ko'p foydalanadigan jins: Erkaklar va ayollar ijtimoiy tarmoqlardan teng foydalanadilar.

Ijtimoiy tarmoqlarning boshqa qiziqarli statistikasi: Dunyodagi eng ommabop ijtimoiy media platformasi Facebook bo'lib, oyiga 2.989 milliard faol foydalanuvchiga ega.

YouTube ikkinchi eng mashhur ijtimoiy media platformasi bo'lib, oyiga 2.527 milliard faol foydalanuvchiga ega.

WhatsApp uchinchi eng mashhur ijtimoiy media platformasi bo'lib, oyiga kamida 2 milliard faol foydalanuvchiga ega.

Instagram to'rtinchi eng mashhur ijtimoiy media platformasi bo'lib, oyiga 2 milliard faol foydalanuvchiga ega.

TikTok beshinchi eng mashhur ijtimoiy media platformasi bo'lib, oyiga 1.9 milliard faol foydalanuvchiga ega.

Ammo bu raqamli inqilob ortida qanday sehr bor? Ijtimoiy tarmoqlar hayotimizni o'zgartiradigan to'qqizta transformativ usul:

1. Chegaralardan tashqari ulanish - Ixtiyoriy anonimlikni saqlagan holda sizning ehtirosingiz va orzularingizni baham ko'radigan odamlar bilan bog'lanishingiz mumkin bo'lgan dunyoni tasavvur qiling. Ijtimoiy tarmoqlar buni haqiqatga aylantiradi. Oddiy xeshteg yordamida siz geografik va madaniy to'siqlarni engib o'tib, dunyoning turli burchaklaridan kelgan hamfikrlar bilan rezonanslasha olasiz.

2. Ijtimoiy o'zaro ta'sirning haqiqiyliigi - Ijtimoiy tarmoqlar sizning haqiqiy shaxsingizni oshkor qilmasdan odamlar bilan muloqot qilish imkonini berishi juda hayratlanarli. Kontentingiz siz uchun gapiradi va profil rasmingizdan qat'i nazar, sizning nuqtai nazingizni qadrlaydigan odamlar bilan haqiqiy muloqotni kuchaytiradi.

3. Global hodisa – Ijtimoiy media bizning xilma-xil dunyomizdagi iqtisodiy va madaniy chegaralardan oshib ketadi. Sevimli platformalaringizni aylanmasdan, so'nggi tendentsiyalar, yangiliklar va memlar bilan tanishmasdan bir kunni tasavvur qilish deyarli mumkin emas.

4. Ta'sir qilish platformasi – Ayrim shaxslar bilan cheklanib qolmay, ijtimoiy tarmoqlar siyosatchilar, hukumatlar, media-magnatlar, mashhurlar va nu+fuzli shaxslar o'z xabarlarini baham ko'rishlari uchun kuchli sahnaga aylandi. Ko'pchilik yangiliklar uchun ijtimoiy tarmoqlarga ishonadi, chunki ular an'anaviy manbalarga qaraganda ishonchliroq.

5. Bizning zamon yangiliklari - Muhim global munozaralar har kuni ijtimoiy media platformalarida bo'lib o'tadi. Onlayn tarmoqlar va foydalanuvchi tomonidan yaratilgan kontent ommaviy nutqni shakllantirib, yangiliklar aylanishiga sezilarli hissa qo'shadi.

6. Biznesning afzalligi – Korxonalar brend xabardorligi, qo'rg'oshin yaratish, veb-trafik, savdo o'sishi va mijozlarga xizmat ko'rsatishni yaxshilash uchun ijtimoiy medianing ajoyib imkoniyatlaridan foydalangan. Ushbu siljish marketing, kontent yaratish, ijtimoiy media boshqaruvi va grafik dizaynda ko'plab ish o'rinlarini yaratdi.

7. Qiyinchiliklar orasida chidamlilik - COVID-19 pandemiyasi davrida ijtimoiy tarmoqlar bilan bog'liq ish o'rinlari ko'plab boshqa sohalarga qaraganda ancha chidamli bo'ldi. Ijtimoiy media marketingini masofadan turib amalga oshirish qobiliyati brendlarga tez o'zgaruvchan landshaftga moslashish va rivojlanish imkonini berdi.

8. Mahsulotlar va xizmatlar bozori – Internet va ijtimoiy tarmoqlardan foydalanish ortib borayotganligi sababli brendlar o'z mahsulotlari va xizmatlarini ilgari surish uchun misli ko'rilmagan imkoniyatlarga ega. Ajablanarlisi 54% odamlar mahsulot tadqiq qilish uchun ijtimoiy tarmoqlarga murojaat qilishadi va 49% xarid qilish bo'yicha qaror qabul qilishadi ijtimoiy media ta'sir qiluvchi tavsiyalar asosida.

9. Kichik biznesni kuchaytirish – Kichik biznes bu imkoniyatlardan tejamkor

onlayn kampaniyalar o‘tkazish, o‘z izdoshlarini ko‘paytirish va daromadlarini oshirish uchun foydalanishi mumkin.

Ijtimoiy tarmoqlarning hayotimizga ta'siri chuqur va ko'p qirrali. Siz kundalik foydalanuvchi bo'lasizmi yoki aqlli sotuvchi bo'lasizmi, ijtimoiy tarmoqlarning ahamiyatini tushunish bugungi raqamli aloqa dunyosida navigatsiya qilishda juda muhimdir.

Internet va ijtimoiy tarmoqlarning yoshlarga ta'siri:

Tadbirni Oliy Majlis Senatining Yoshlar, madaniyat va sport masalalari qo‘mitasi raisining o‘rinbosari D.Toshmuhamedova olib bordi. U o‘z chiqishida ijtimoiy tarmoqlar insonlar hayotiga chuqur kirib borib, yoshlarning ma'naviy-axloqiy tarbiyasiga ham ijobiy, ham salbiy ta'sir ko'rsatayotganini qayd etdi.

Xususan, ko‘pchilik yoshlar vakillari uchun real hayotdan ko‘ra Internetda muloqot qilish qulayroq. Bu shaxsning jamiyatdagi o‘z o‘rnini topishida salbiy iz qoldiradi, uni yanada cheklaydi. Vorkshop ishida INXA universitetining (Janubiy Koreya) xorijlik professor-o‘qituvchilari hamda O‘zbekiston Respublikasi Yoshlar parlamenti a‘zolari onlayn ishtirok etdi.

Ijtimoiy tarmoqlarning hamma uchun qulayligi, tezda axborot almashish mumkinligi, ijtimoiy tarmoqlar orqali o‘z dunyoqarashini namoyon qilishning eng qulay usuli sifatida foydalanuvchi yoshlar orasida uning juda mashhurligi tufayli hozirgi kunda ijtimoiy tarmoqlarning ta'siri juda yuqori ekani ta'kidlandi.

Vorkshop ishtirokchilari hozirgi zamon yoshlarining ijtimoiy tarmoqlardan samarali foydalanishi, kibersotsiallasuv tahdidi, Internetning ta'siri va boshqa masalalarni muhokama qildi.

Ijtimoiy tarmoqlarning xatari: (JAHOLATGA QARSHI MA'RIFAT)

Inson salomatligi u oziqlanayotgan ne'matlar sofligiga bog'liq bo'lganidek, shaxs dunyoqarashining sog'lomligi va ilm saviyasi o'zlashtirayotgan ma'lumot va bilimlarining manbalariga bog'liqdir. Shu sababdan, davrimizda internet tarmog'idan foydalanish odobi ijtimoiy odoblarning eng ahamiyatlilaridan biri hisoblanadi.

Aslida, internet, ayniqsa, ijtimoiy tarmoqlarni tashkil etishdan asosiy maqsad ilm olish imkoniyatlarini osonlashtirish, o‘zaro munosabatlarda qulaylik yaratish edi. Biroq bugungi kunga kelib, ularning vazifalari tobora kengayib, maqsadlari ham o‘zgarib bormoqda.

Har narsaning yaxshi va yomon tarafi bo'lganidek, so'nggi paytlarda ijtimoiy tarmoqlarning ham jiddiy xatarlari yuzaga chiqmoqda. Jumladan, ayni davrda ayrim buzg'unchi oqimlarning internetdan g'arazli maqsadlar foydalanayotgani, yoshlarni o'z domiga tortayotgani, ayrim saytlarda bexayolik, turli fitnalar jamiyatni beqarorlashtiruvchi yolg'on ma'lumotlar berilayotganini kuzatishimiz mumkin.

Shuning uchun ham xalqimiz, xususan, yoshlarni ana shunday xatarlardan ogoh etish har bir ziyoli insonning eng dolzarb vazifasiga aylanib bormoqda. Zero, hozirgi

davrda eng asosiy muammoga aylangan illatlardan biri yolgʻon axborotdir. Ayniqsa, ijtimoiy tarmoqlarda turli asossiz maʼlumotlarni tarqatish, turli boʻxton va uydirmalarni urchitish holatlari koʻplab uchramoqda. Ayrim sodda insonlar mana shunday uydirmalarga ishonib, yolgʻon va boʻxtonga sherik boʻlib qolmoqda. Eng achinarlisi, koʻpincha tarqatilgan yolgʻon maʼlumotlar oqibatida insonning obroʻ va shaʼni toptalmoqda, shariatimizda qaytarilgan katta gunohlarga yoʻl ochilmoqda.

Shariatimizda har bir musulmonning shaʼni va obroʻsini toʻkish xuddi qonini toʻkish yoki molini oʻzlashtirish kabi boshqa musulmon uchun haromdir.

Soʻngi yillarda internet siyosiy kurashlar maydoni, turli xil manfaatlarining kuchli quroliga ham aylanib bormoqda. Buzgʻunchi toʻdalar, ijtimoiy tarmoqlar imkoniyatlaridan keng foydalangan holda odamlarni, ayniqsa, yoshlarni toʻgʻri yoʻldan adashtirish, ulardan oʻzlarining gʻarazli maqsadlari yoʻlida foydalanish, jamiyatda nifoq chiqarish hamda eng achinarlisi, urush olovini yoqishga urinishmoqda va bunga maʼlum maʼnoda erishishmoqda ham.

Internet va ijtimoiy tarmoqlar orqali dindan, shariatdan gapirayotgan, lekin aslida kimligi ham, kimdan taʼlim olgani ham nomaʼlum kimsalardan din olinmaydi. Chunki fatvo bu din demakdir. Shuning uchun mashhur tobein Muhammad ibn Siyrin rahmatullohi alayxi “bu ilm – dindir. Dinlaringizni kimdan olayotganingizga qaranglar” deganlar (**Imom Muslim rivoyati**).

Muxtasar aytganda, hammamiz ham yangiliklardan xabardor boʻlish, dunyoqarashimizni oʻstirish maqsadida internet tarmogʻiga murojaat qilamiz. Muhimi, ulardan oqilona foydalansak, xususan, yoshlarni aqlan va ruhan toʻgʻri tarbiya topishida, turli yot qarashlar taʼsiriga tushib qolmasliklariga hushyor boʻlsak, maqsadga muvofiq boʻladi.

ADABIYOTLAR

1. https://uz.m.wikipedia.org/wiki/Ijtimoiy_tarmoq
2. <https://uz.martech.zone/how-social-networks-influence-our-lives/?amp=1>
3. <https://yuz.uz/uz/news/internet-va-ijtimoiy-tarmoqlarning-yoshlarga-tasiri>
4. <https://iaau.uz/oz/news/2226>
5. Samatov K. Issues Naqshbandi teaching peace and harmony in society //Theoretical & Applied Science. – 2016. – №. 2. – C. 175-179.
6. Ulmasjonovich K. S. Mystical and philosophical foundations of human interaction. – 2021.
7. Ulmasjonovich, Khurshid Samatov. "Mystical and philosophical foundations of human interaction (based on the teachings of makhdumi Azami Kasani)." European Scholar Journal 2.11 (2021).